

Юлія Майстренко-Вакулєнко

доцент кафедри рисунка НАОМА

Кафедра рисунка НАОМА: сьогодення та перспективи

Історія викладання рисунка в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури має стабільні й безперервні традиції, що сягають дня заснування Української академії мистецтва у 1917 році і навіть глибше — кінця XIX століття, коли почала діяти Київська рисувальна школа, очолювана М. І. Мурашком.

У складі створеної, ймовірно, 1934 року кафедри рисунка працювали і працюють визначні творчі особистості, відомі художники, віртуозні рисувальники. На основі їхнього багатого практичного досвіду, шляхом пошуків оптимальних методик викладання відбувалося напрацювання програм, становлення власної науково-теоретичної бази. Цей шлях був довгим, цікавим і водночас непростим.

За збереженими у фондах кафедри рисунка зразками студентських робіт можна простежити розвиток української школи рисунка, зміни вимог та першорядних завдань від довгострокового тонового рисунка 1940-х — 1950-х років до більш конструктивно-аналітичного рисунка 1990-х та творчих знахідок у сучасному академічному рисунку НАОМА. Найважчий у фондах матеріал чекає на ґрунтовне всебічне опрацювання, і в цьому напрямку провадиться певна робота.

Одним із суттєвих кроків щодо широкого ознайомлення з фондами та осмислення їх стало відкриття ретроспективної виставки рисунка нашої академії, а також проведення круглого столу з питань визначення напрямку подальшого розвитку навчального рисунка. В роботі круглого столу взяли участь професори та викладачі майже всіх кафедр НАОМА. Завдяки змінам, що їх запровадив у 1980-ті роки професор О. А. Кривонос, тодішній завідувач кафедри рисунка, основний наголос у методиці викладання навчального рисунка в академії змістився на конструктивність та аналітичне дослідження форми — на протизвагу тоновому моделюванню, що часто межувало з недостатньо усвідомленим зрисовуванням. Саме таке розуміння рисунка як основи образотворчого мистецтва утверджував протягом багатьох років наступний завідувач кафедри рисунка професор Ю. І. Бондаренко. Необхідність збереження основних підвалин академічного рисунка, а також удосконалення методики його викладання як базової навчальної дисципліни академії, відчують на сьогодні всі спеціалізації академії.

Рисунок — це не лише самостійний вид образотворчого мистецтва: він є основою образотворчого мистецтва, його базою та фундаментом, що потребує не тільки творчого, а й наукового підходу. Як і будь-яка наукова дисципліна, академічний рисунок вимагає постійної уваги

до методики та систематизації напрацьованого матеріалу, а також ґрунтовних висновків щодо певних етапів роботи. Від того, наскільки міцними будуть наукові основи та вірні висновки, залежить правильність окреслення шляхів у майбутнє.

Нинішні стрімкі, потужні процеси у розвитку новітніх технологій та глобалізації інформаційного простору зумовлюють появу нових художніх спеціалізацій, деяке звуження сутності традиційних фахів, потребують чіткішого визначення окремих спеціальностей. Все це вимагає конкретніших навичок і належного уміння. Відповідно й задачі академічного рисунка на різних відділеннях, не кажучи вже про факультети, суттєво різняться. На цьому акцентує увагу завідувач кафедри рисунка, професор В. П. Бистряков. Необхідність чіткішого окреслення особливостей викладання академічного рисунка на різних курсах та відділеннях НАОМА знайшла відображення в методичних розробках кафедри, зокрема у дослідженні доцента В. О. Сухенка, присвяченого класифікації типів навчального рисунка.

Загальні теоретичні праці, що підсумовують досвід минулих поколінь, та сучасні розробки є важливою ланкою наукового пошуку. Значні особисті напрацювання професора Ю. М. Ятченка втілені у його багатьох наукових роботах та підручнику “Мистецтво рисунка”; професор В. П. Магалаєв розробляє проблему “Теоретичні основи рисунка. Техніка, матеріали та прийоми зображення”; тему “Композиція” досліджує доцент А. М. Твердий; професор Ю. Г. Ларіонов працює над посібником з навчального рисунка.

Проводиться також постійна робота з удосконалення програм та рекомендацій щодо проведення певних завдань з рисунка на різних курсах та факультетах академії. У методичних працях, статтях, посібниках викладають свої фахові міркування професор С. Я. Зорук, доценти В. О. Сухенко, З. Г. Федик, Л. В. Трубникова, Т. Є. Гончаренко, старші викладачі А. М. Гайдар, О. А. Михайлицький.

Одним із цікавих напрямків дослідницької діяльності кафедри є визначення паралелей між різними школами академічного рисунка, як у нашій державі, так і в зарубіжних країнах. Подібність та відмінність у постановці завдань та способах вирішення їх різними національними школами, залежність відмінностей від менталітету етносів, зв'язку певних країн та народностей із загальним руслом розвитку образотворчого мистецтва — всі ці питання досі залишаються майже недослідженими, зокрема стосовно українського рисунка.

Невідкладність вивчення актуальних питань гостро відчули молоді педагоги кафедри рисунка. Пошуки в цьому напрямку провадить старший викладач Н. М. Білик (“Теоретичні основи рисунка в Баухаузі”). Старший викладач А. С. Балог вивчає етапи становлення та базові основи кафедри рисунка Національної угорської академії мистецтва. При дослідженні історії виникнення та стильових етапів розвитку українського станкового рисунка доцент Ю. В. Майстренко-Вакуленко визначає його

регіональні особливості, зокрема у Києві, Львові, Харкові та Одесі. Викладач Т. Р. Чепрасова розкриває особливості процесу народження рисунка як творчого акту особистості.

Найважливішим аспектом діяльності кафедри є, зрозуміло, практична робота зі студентами. При цьому особливу роль в роботі над академічним рисунком відіграє власний приклад педагога. Показовим свідченням цього може бути, скажімо, нещодавно проведений професором О. М. Белянським майстер-клас на II курсі відділення живопису. Наголошуючи на позитивному впливі такого педагогічного заходу, члени кафедри рисунка дійшли висновку, що майстерклас є тою формою навчання, якій варто бути в арсеналі методичних засобів кожного викладача. Свій досвід роботи над рисунком О. М. Белянський виклав у навчальному посібнику “Короткочасний рисунок. Майстер-клас”. Під час проведення останнього конкурсу академічного рисунка в рамках щорічної виставки “Освіта в Україні” у подібному майстер-класі взяли участь вже три педагога кафедри: професор О. М. Белянський, доцент В. В. Свирицьов, викладач Т. Р. Чепрасова.

З метою посилення уваги студентів до академічного рисунка та розвитку творчого підходу до поставлених задач кафедра рисунка започаткувала з 2010/11 навчального року проведення щорічного конкурсу рисунка ім. К. М. Єлеви. Ім'я шанованого педагога Костя Миколайовича Єлеви, який викладав рисунок у Київському художньому інституті, має стати тою високою планкою, до рівня якої повинні прагнути студенти, у тому числі й насамперед конкурсанти.

Загалом перед викладацьким колективом кафедри рисунка стоять відповідальні завдання, що потребують наполегливої та злагодженої праці. Основні шляхи розв'язання їх визначено, провадиться серйозна та системна робота щодо вдосконалення навчального процесу. Зрозуміло, вирішення деяких проблем вимагають зусиль усього колективу академії. Так, уточнення програмних завдань кафедри для окремих відділень та майстерень мають узгоджуватися безпосередньо з керівниками цих майстерень або формуватися в процесі спільного обговорення різними кафедрами шляхів подальшого розвитку академії. Робота з фондами кафедри рисунка вимагає професійного підходу до справи музейних працівників та мистецтвознавців. Наразі, суттєву допомогу щодо систематизації колекції фондів почали надавати фахівці і студенти факультету теорії та історії мистецтва.

Кафедра рисунка, як загальноакадемічний структурний підрозділ, є тим спільним фундаментом, що об'єднує різні факультети й кафедри, цементуючи основи спільної та узгодженої роботи колективу академії. Традиції злагодженої праці в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури мають глибоке коріння, з якого постає належна, монолітна за своєю сутністю, академічна художня освіта.